

MAKROEKONOMICKÁ ANALÝZA

ANALÝZA VÝROBY

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

ANALÝZA VÝROBY

V rámci přednášky se **dozvíte:**

- jak významnou roli sehrává výroba v národním hospodářství,
- jakým způsobem lze z hodnoty celkové produkce vypočítat hodnotu hrubého domácího produktu,
- které růstové faktory na straně poptávky a nabídky ovlivňují výrobu,
- co víme o strukturálních změnách ve výrobě.

Literatura:

- TULEJA, P. *Analýza pro ekonomy*. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1801-6, ss. 65-74

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

VÝROBA A JEJÍ VÝZNAM V NÁRODNÍM HOSPODÁŘSTVÍ

- **výroba (produkce)** – společensky organizovaná lidská činnost směřující k tvorbě statků a služeb, které jsou buďto přímo směňovány na trhu statků a služeb, nebo pokud na tomto trhu směňovány nejsou, jsou vyráběny pomocí vstupů obchodovaných na trzích výrobních faktorů,
- při analýze výroby rozlišujeme mezi:
 - **tržní produkcí (TP)** – výrobou, do níž spadají výrobky, které jsou na trhu nabízeny za ceny pokrývající minimálně padesát procent nákladů na jejich produkci, produkty, jež prošly naturální směnnou a výrobky, které sice byly vyrobeny, ale doposud nebyly prodány,
 - **produkcí pro vlastní konečné užití (PVKU)** – výrobou, již tvoří výrobky, které si příslušný ekonomický subjekt ponechá buďto pro vlastní konečnou spotřebu, nebo pro vlastní hrubou tvorbu fixního kapitálu
 - a **ostatní netržní produkce (ONTP)** – výrobou, v jejímž rámci jsou produkovány výrobky, které jsou ekonomickým subjektům poskytovány buďto zcela zdarma, nebo za ceny, které pokrývají méně než padesát procent nákladů na jejich výrobu.

VÝROBA A JEJÍ VÝZNAM V NÁRODNÍM HOSPODÁŘSTVÍ

- ***zúžené pojetí produkce*** – pojetí, v němž je výroba chápána jako společensky organizovaná činnost směřující k tvorbě hmotných statků a výrobních služeb, tj. služeb, které přímo zvyšují hodnotu těchto statků,
- ***tržní pojetí produkce*** – pojetí, v němž je výroba chápána jako společensky organizovaná činnost, která směřuje pouze k tvorbě tržních statků a služeb,
- ***extenzivní pojetí produkce*** – pojetí, v jehož rámci je výroba chápána buďto jako jakákoliv lidská činnost směřující k uspokojení potřeb jednotlivce, nebo jako činnost, kterou nemusíme nezbytně považovat za činnost společensky organizovanou.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

VÝROBA A JEJÍ VÝZNAM V NÁRODNÍM HOSPODÁŘSTVÍ

- **celková produkce (CP)** – produkce, která je tvořena jak hodnotou přidanou zpracováním (PH), tak hodnotou statků a služeb, které jsou v průběhu výrobního procesu zcela či částečně spotřebovány, tj. hodnotou mezispotřeba (MS):

$$CP = PH + MS$$

- **přidaná hodnota (čistá přidaná hodnota)** – nově vytvořená hodnota, nebo-li hodnota výstupů snižená o hodnotu vstupů, které si daný producent k výrobě tohoto výstupu buďto pronajal nebo zakoupil.

$$CP = HPH + MS$$

- **hrubá přidaná hodnota (HPH)** – součet čisté přidané hodnoty a spotřeby fixního kapitálu

VÝROBA A JEJÍ VÝZNAM V NÁRODNÍM HOSPODÁŘSTVÍ

- **spotřeba fixního kapitálu** – spotřeba kapitálových statků, jejichž užití je rozloženo do delšího časového úseku, v důsledku čehož do hodnoty nového výrobku či služby vstupuje pouze malý zlomek hodnoty tohoto statku:

$$HPH = \check{C}PH + SFK$$

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

VZÁJEMNÝ VZTAH MEZI CELKOVOU PRODUKČÍ A HRUBÝM DOMÁCÍM PRODUKTEM

$$CP + D = MS + VKS + THK + V$$

- D – dovoz zboží a služeb
- THK – tvorba hrubého kapitálu
- V – vývoz zboží a služeb
- VKS – výdaje na konečnou spotřebu

$$HPH + D = VKS + THK + V$$

VZÁJEMNÝ VZTAH MEZI CELKOVOU PRODUKČÍ A HRUBÝM DOMÁCÍM PRODUKTEM

- *konečné užití statků a služeb* – součet výdajů na konečnou spotřebu, hrubé tvorby kapitálu a vývozu:

$$HPH + D = KU$$

- *čisté daně z produktů* – rozdíl mezi daněmi z výrobků a dotacemi na výrobky:

$$HPH + \check{C}DV + D = KU$$

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

VZÁJEMNÝ VZTAH MEZI CELKOVOU PRODUKČÍ A HRUBÝM DOMÁCÍM PRODUKTEM

- ***základní ceny*** – ceny, které výrobci získají za jednotku vyrobené produkce od kupujících, přičemž na jedné straně tyto ceny nezahrnují daně na výrobky a výrobcem samostatně fakturované dopravní přírážky a na straně druhé jsou jejich součástí dotace na produkty,
- ***kupní ceny*** – ceny, jež za statky a služby kupující zaplatí v okamžiku jejich koupě.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

VZÁJEMNÝ VZTAH MEZI CELKOVOU PRODUKČÍ A HRUBÝM DOMÁCÍM PRODUKTEM

$$HDP + D = KU$$

$$HDP = KU - D$$

$$HDP = CP - MS + \check{C}DV$$

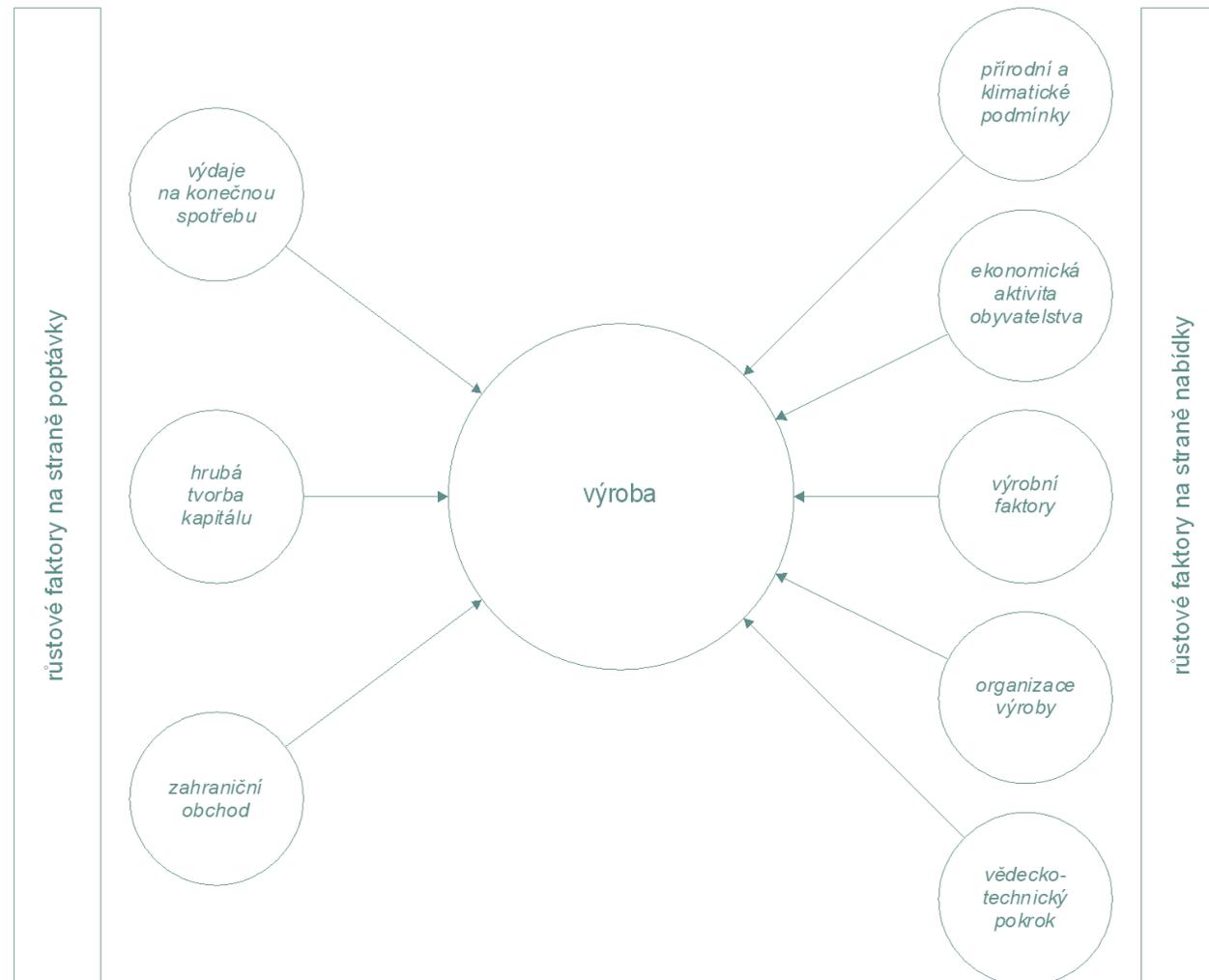
SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

VÝROBA A RŮSTOVÉ FAKTORY PŮSOBÍCÍ NA NABÍDKOVÉ A POPTÁVKOVÉ STRANĚ EKONOMIKY

- ***růstové faktory na straně poptávky:*** výdaje na konečnou spotřebu, hrubou tvorbu kapitálu a zahraniční obchod,
- ***růstové faktory na straně nabídky:*** přírodní a klimatické podmínky, ekonomickou aktivitu obyvatelstva, výrobní faktory, organizaci výroby a vědeckotechnický pokrok.

OBRÁZEK 5 – RŮSTOVÉ FAKTORY PŮSOBÍCÍ NA VÝROBU

VÝROBA A RŮSTOVÉ FAKTORY PŮSOBÍCÍ NA NABÍDKOVÉ A POPTÁVKOVÉ STRANĚ EKONOMIKY

- **teorie růstu** – ekonomická teorie zahrnující modely, které při analýze ekonomiky berou v potaz velikost populace a její vliv na pracovní sílu, kapitálové zásoby a technický pokrok,
- v rámci ekonomie pak rozlišujeme mezi:
 - **neoklasickou teorií růstu**, v jejímž rámci je ekonomika považována za ekonomiku, která je inherentně (vnitřně) stabilní a současně směřuje ke stavu plné zaměstnanosti
 - a **keynesiánskou teorií růstu**, která považuje ekonomiku za ekonomiku vnitřně nestabilní, což se následně odráží také v nestabilitě zaručeného tempa růstu.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

VÝROBA A RŮSTOVÉ FAKTORY PŮSOBÍCÍ NA NABÍDKOVÉ A POPTÁVKOVÉ STRANĚ EKONOMIKY

- **stabilizační teorie** – ekonomická teorie, jejímž hlavním cílem je nalézt a následně také popsat hlavní příčiny, jež vedou ke kolísání skutečného produktu kolem jeho potenciální úrovně,
- stabilizační teorie se snaží **určit** zda:
 - oscilace vznikají na poptávkové nebo nabídkové straně ekonomiky,
 - je kolísání produktu způsobeno vnitřními nebo vnějšími vlivy,
 - popř. zda k oscilacím dochází náhodně nebo zda se jedná o pravidelně se opakující jevy,
- dynamika růstu výroby patří k jedněm z nejvýznamnějších ukazatelů, jež bere v potaz vláda při tvorbě své hospodářské politiky.

VÝROBA A RŮSTOVÉ FAKTORY PŮSOBÍCÍ NA NABÍDKOVÉ A POPTÁVKOVÉ STRANĚ EKONOMIKY

- **růst výroby** bývá zpravidla spjat s:
 - reálným růstem konečné spotřeby domácností ($VDKS = 0,0888 \cdot TP + 728,95$, $R^2 = 0,9838$),
 - růstem tvorby hrubého fixního kapitálu ($THFK = 0,074 \cdot TP + 256,65$, $R^2 = 0,9857$),
 - lepším využitím výrobních faktorů,
 - růstem národohospodářské produktivity práce ($NPP = 0,0742 \cdot TP + 79,13$, $R^2 = 0,978$).
- hospodářský růst a politická stabilita země.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

STRUKTURÁLNÍ ZMĚNY VE VÝROBĚ

- **strukturální změna** – změna složení určité souhrnné (makroekonomické) veličiny, která byla vyvolána změnou faktorů působících buďto na poptávkové, nebo na nabídkové straně ekonomiky,
- **strukturální změny ve výrobě:** změny ve složení produkce, které jsou výsledkem určité reorganizace vzájemných vztahů mezi jednotlivými sektory, odvětvími, firmami či jejich divizemi. Strukturální změny ve výrobě můžeme rozdělit na makroekonomické, mezzoeconomické a mikroekonomické.
- k **makroekonomickým strukturálním změnám**, řadíme:
 - **změnu podílu jednotlivých odvětví činnosti**, popř. čistých odvětví **na celkovém objemu výroby**,
 - **procentuální změnu podílu jednotlivých institucionálních sektorů na celkovém objemu a struktuře výroby**
 - **a změnu podílu jednotlivých kategorií výrobců na struktuře a celkovém objemu výroby.**

STRUKTURÁLNÍ ZMĚNY VE VÝROBĚ

- ***vnitřní impulsy*** strukturálních změn:
 - trvalé změny ve výši disponibilního důchodu,
 - trvalé změny spotřebitelských preferencí,
 - změny ve struktuře obyvatelstva,
 - vědeckotechnický pokrok,
- ***vnější impulsy*** strukturálních změn:
 - mezinárodní ekonomické integrační procesy,
 - náhlé a trvalé změny cen surovin a potravin na světových trzích
 - a náhlé a relativně dlouhodobé změny měnového kurzu.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

STRUKTURÁLNÍ ZMĚNY VE VÝROBĚ

- *odvětvový koeficient pružnosti* (k_{OP}) – ukazatel, jenž zachycuje poměr tempa růstu produkce v jednotlivých odvětvích činnosti k tempu růstu celkového objemu výroby:

$$k_{OP} = \frac{g_{OKEČ}}{g_{CP}}$$

- $g_{OKEČ}$ – tempo růstu produkce v odvětví činnosti
- g_{CP} – tempo růstu celkové produkce

STRUKTURÁLNÍ ZMĚNY VE VÝROBĚ

- pokud bude odvětvový koeficient pružnosti nabývat hodnot:
 - **větších než jedna ($k_{OP} > 1$)**, poroste výroba v tomto odvětví rychleji než celková produkce ekonomiky, což se následně projeví v růstu podílu daného odvětví činnosti na celkovém objemu výroby
 - **rovných jedné ($k_{OP} = 1$)**, bude výroba v daném odvětví činnosti růst stejně rychle jako celková produkce ekonomiky, v důsledku čehož se podíl příslušného odvětví na celkovém objemu výroby nezmění
 - **menších než jedna ($k_{OP} < 1$)**, pak výroba v tomto odvětví poroste pomaleji než celková produkce ekonomiky, což se následně projeví v poklesu podílu daného odvětví činnosti na celkovém objemu výroby.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ